

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep.
0030 OSLO
postmottak@lmd.dep.no

Deres ref: Gunnar Hagen

Oslo, 29.08.2013
Vår ref: Johanne Kjuus/ 13-17324

HØRING - NOU 2013:6 "GOD HANDELSSKIKK I DAGLIGVAREKJEDEN"

Hovedorganisasjonen Virke viser til brev av 21. mai 2013 fra Landbruks- og matdepartementet, Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet om høring av NOU 2013:6 "God handelsskikk i dagligvaresektoren".

Innledningsvis vil vi bemerke at Hovedorganisasjonen Virke mener det ikke er nødvendig med en egen lov om god handelsskikk for bransjen. Dagens regelverk er tilstrekkelig. Det vises til pristiltaksloven § 2, avtalelovens kapittel 3, markedsføringsloven § 25 og alminnelige ulovfestede prinsipper om lojalitet i kontraktsforhold som gir vern mot urimelige avtaler og opptreden i strid med god forretningsskikk. I tillegg synes det ikke dokumentert et vesentlig omfang av atferd som skader forbrukerne uten å være i strid med konkurranseloven. Konkurranseloven §§ 10 og 11 regulerer forbud mot handlinger som begrenser konkurransen.

Vi vil påpeke at også utvalget synes å erkjenne at det empiriske grunnlaget som ligger til grunn for et antatt behov for lovregulering er usikkert, se særlig NOU 2013:6 kapittel 6.2. Lovforslaget er et relativt vidtgående inngrep i den grunnleggende kontraktsfriheten mellom næringsdrivende hvor forslaget innebærer en rettsliggjøring av forhandlingsfasen. Vi mener det er prinsipielt uheldig med et slikt inngrep i kontraktsfriheten mellom næringsdrivende, når det ikke foreligger et dokumentert behov for dette. Det vises for øvrig til NOU 2011:4 av 30.11.11 og mindretallets særmerknader, samt Hovedorganisasjonen Virkes høringsuttalelse til NOU 2011:4. Vi noterer oss at utvalget opplever dagens lovgivning som for fragmentert, og at en generalklausul om god handelsskikk vil ha en oppdragende effekt i bransjen. Vi er, på vår side, opptatt av at en ny lov ikke skaper avgrensingsproblemer til gjeldende lovgivning, og forutsetter en løsning av den overlappende kompetanse eventuelle parallelle håndhevende myndigheter får.

Dersom det synes behov for å lovregulere god handelsskikk i dagligvarebransjen, er Virke av det synspunkt at utvalgets forslag vil ivareta konkurransen i markedet og forbrukernes interesser med hensyn til priser, utvalg, kvalitet og tilgjengelighet. Virke vil understreke betydningen av at den generelle god-handelsskikk standarden utvikles over tid, og er enige i utvalgets vurdering om at det verken er ønskelig eller hensiktsmessig å innføre en

Hovedorganisasjonen Virke

Besøksadresse:
Henrik Ibsens gate 90
NO 0255 Oslo
Postadresse:
P.O. Box 2900 Solli
NO-0230 Oslo
Tel +47 22 54 17 00
Fax +47 22 56 17 00
E-post
info@virke.no
Bankgiro
6030.05.18543
Org nr.
970 134 646 MVA

detaljregulering av hva som kan anses som akseptabel handelsskikk i bransjen. Innføres en lovregulering av god handelsskikk kan forslaget om opprettelse av et Handelstilsyn for dagligvarebransjen være hensiktsmessig, gitt at man ser behov for et eget tilsyn av loven. Opprettelsen av et slikt tilsyn vil kreve mye ressurser i tillegg til at også Markedsrådet og Konkurransetilsynet må tilføres ytterligere ressurser. Virke mener derfor det bør være et klart dokumentert behov for et slikt tilsyn. Vi viser til avsnitt 2 og 3 ovenfor hvor vi stiller spørsmål ved det empiriske grunnlaget som ligger til grunn for lovforslaget. I det følgende kommer en nærmere redegjørelse for våre synspunkter til utvalgets vurderinger og forslag.

Generalklausul om god handelsskikk

Innledningsvis vil vi anerkjenne dagligvarelovutvalgets arbeid. Utvalget har etter Virkes mening levert en utredning som holder høy faglig kvalitet og som bygger på etablert økonomisk teori. Virke ser det som positivt at utvalget er enstemmig i sin beslutning, og at et samlet utvalg har valgt å foreslå en lov som er ment å skape effektive forhandlingsløsninger og kontrakter – med den hensikt å ivareta forbrukerens interesser.

Virke er opptatt av at vi har en bærekraftig verdikjede for mat som kommer norske forbrukere til gode både når det gjelder pris, utvalg, kvalitet og tilgjengelighet. Forslaget er således i tråd med vår høringsuttalelse til NOU 2011:4 av 30.11.11 der vi påpekte et manglende forbrukerhensyn og manglende ivaretagelse av forbrukernes interesser. En regulering som tar utgangspunkt i hensynet til å oppnå effektive forhandlingsløsninger og på selve kontraktsrelasjonen mellom leverandører og kjeder er, ut i fra vårt synspunkt, det mest hensiktsmessige og vil bidra til å sikre konkurransen i matverdikjeden. Vi støtter utvalgets vurdering i at man ikke skal gå inn å regulere maktbalansen eller av utfallet av forhandlingene mellom leverandør og kjeder. Flytting av forhandlingsmakt mellom leverandører og kjeder vil både kunne virke hemmende på innovasjon og fleksibilitet i kontraktsutformingen, og føre til dårligere utvalg og/eller høyere priser til forbruker. Vi støtter således utvalgets vurdering i at de maktpolitiske avveiningene som ble gjort av Steensnæs-utvalget var et blindspor. Vi er også tilfreds med de avgrensninger som er gjort mot konkurranseloven, og at forslaget ikke påvirker konkurransen i matverdikjeden på en negativ måte.

Virke noterer seg at utvalget mener det er behov for å stramme opp etterlevelsen av grunnleggende rettsprinsipper innen dagligvarebransjen, og støtter utvalgets vurdering i at dette best mulig kan hensyntas ved å vektlegge forutberegnelighet og redelighet i B2B-relasjoner, og at dette gjøres med grunnlag i de prinsipper som er utarbeidet i EU om "Good Practice". Virke legger til grunn at utviklingen i EU også vil være retningsgivende for det videre arbeidet med lov om god handelsskikk, da utkommet av denne prosessen, som utvalget selv påpeker, i høy grad vil være EØS-relevant.

Nærmere om innholdet i en god-skikk-standard

Generalklausulen om god handelsskikk gjør verdiene "redelighet, forutberegnelighet og gjensidig respekt for immaterielle rettigheter" obligatoriske. Dette er prinsipper som allerede i dag følger av eksisterende lovgivning om redelighet og lojalitet, og er en forutsetning for god forretningskultur i alle bransjer - herunder også dagligvarebransjen.

Når det gjelder de konkrete forbudsbestemmelsene som utvalget foreslår, er Virke av den oppfatning at disse synes hensiktsmessige. En regulering som bl.a. setter krav om

skriftlighet, plikt til å beskrive ytelsene som skal leveres, informasjonstilgang og som gir et utvidet vern mot kopiering av forretningskonsepter vil bidra til å sikre en klarhet og fullstendighet i avtaleverket slik at man unngår manglende/ufullstendig forståelse av kontraktsvilkårene. Dette gir mulighet for effektive forhandlingsløsninger som igjen vil være til fordel for forbruker. Virke støtter således utvalgets vurdering i at det ikke er behov for en detaljregulering av de mange forhold som Matkjedeutvalget foreslo å regulere som delisting, betaling av faste avgifter som JM og betaling for hylleplass, EMV, salg med tap m.m., noe vi også argumenterte mot i høringsuttalelsen til NOU 2011:4 av 30.11.11.

Som utvalget påpeker er det samtidig sentralt at bransjen gis tid til å utvikle god-skikk-standarden sammen, og at man nøye vurderer konsekvensene av enhver forskriftsregulering innenfor de enkelte særbestemmelsene for å unngå detaljregulering av enkeltavtaler, da dette verken er ønskelig eller hensiktsmessig.

Håndhevelse og sanksjoner

Utvalget foreslår at det opprettes et eget Handelstilsyn for dagligvaresektoren som kan påby opphør og/eller ilegge overtredelsesgebyr. Tilsynet skal også på generelt grunnlag overvåke markedet, utarbeide rapporter m.m.. Dagligvaremarkedet har i flere år vært et prioritert marked for Konkurransetilsynet som følger konkurransen i verdikjeden for mat nøye. Tilsynet har de siste årene foretatt flere omfattende undersøkelser i matmarkedene. Virke etterlyser derav en tydeligere avklaring mellom det foreslåtte Handelstilsynet og Konkurransetilsynet enn det dagligvarelovutvalget redegjør for, da sentrale oppgaver det nye tilsynet skal ha, i dag håndteres av Konkurransetilsynet. Dette både for å unngå dobbeltarbeid for kjedene med rapportering, og uklar rollefordeling mellom Handelstilsynet og Konkurransetilsynet. Virke er videre opptatt av at etablering av et Handelstilsyn ikke svekker Konkurransetilsynet.

Virke støtter utvalgets forslag om at Handelstilsynet rent organisatorisk legges til Konkurransetilsynet, som allerede har en opparbeidet organisasjon for bl.a. markedstilsyn, etterforskning og ileggelse av sanksjoner da dette vil bidra til å minimere ressursbruken samtidig som man unngår å bygge opp parallelle strukturer og uoversiktlige kompetansegrenser. Samtidig er det sentralt at Konkurransetilsynet får tilført nødvendige ressurser for at de skal kunne gi den bistand som Handelstilsynet har behov for.

Handelstilsynets vedtak skal kunne bringes inn for Markedsrådet. Virke støtter utvalgets vurdering ifht at vedtak bør bringes inn for en uavhengig klageinstans og ikke et administrativt organ da man på den måten vil kunne sikre nøytralitet ved overprøving av vedtakene. Samtidig må det være en forutsetning at Markedsrådet eventuelt sikres de nødvendige ressurser og kompetanse som kreves for å fungere som klageinstans for Handelstilsynet, herunder samfunnsøkonomisk kompetanse

Avgrensning

Utvalget foreslår at loven skal gjelde for "omsetning mellom næringsdrivende av dagligvarer til bruk i husholdningen som er ment for detaljsalg i butikk. Loven gjelder også for salg av næringsmidler og forbruksartikler til storkjøkken." Som utvalget selv påpeker, vil det her som følge av bransjegliding lett kunne oppstå grensetilfeller. I dag selges dagligvarer i typiske "bransjeglidningsbutikker", og i hvilken grad loven skal dekke slike detaljister synes noe

uklart. Det finnes i dag også en rekke spesialforretninger innen dagligvare, og som utvalget påpeker er det uklart om disse skal omfattes av loven, samtidig som utvalget fraråder og snevre lovens virkeområde for mye. Selv om god handelsskikk-standard bør gjelde for alle som selger dagligvarer, er Virke av den oppfatning at en tydeligere avgrensning vil være hensiktsmessig for det foreslåtte Handelstilsynet som skal føre tilsyn og rapportere om status fra bransjen. Blir omfanget av loven for bredt, vil det også kunne kreve ekstra tid og ressurser fra et slikt tilsyn.

Vennlig hilsen

Hovedorganisasjonen Virke

Harald J. Andersen
Direktør

Johanne Kjuus
Seniorrådgiver